

סוכה ה – ו

ADDENDUM

שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני

משה שווערד

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ה/ב

לא לרבי יהודה הלכתא גמירי לה דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני שיעורין דאורייתא נינהו דכתיב ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש ואמר רב חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר חטה לבית המנוגע דתנן הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידו הוא והן טמאין מיד

רש"י סוכה דף ה/ב

שיעורין - של איסורין, כגון כזית לכל אכילת איסור, וככותבת ליום הכפורים:

תלמוד בבלי יומא פ/א

כל השיעורין כולן בכזית... ושינו חכמים בשיעורין... אמר רבי יוחנן: שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני

1. מרומי שדה מסכת יומא דף פ עמוד א

אמר ר' יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני. נראה דצ"ל ר' יוחנן אמר. שהוא חולק על ר' אלעזר שאמר האוכל חלב בזה"ז צריך שיכתוב לו שיעור כו', ואי הוי שיעורין הלמ"ס האיך אפשר שיבא ב"ד וירבה בשיעורין. אלא דר"א ס"ל שנשכח השיעור וב"ד של יעבץ תיקנו, אבל ר' יוחנן ס"ל שהוא הלמ"ס. והכי מבואר בירושלמי פאה פ"א וחגיגה פ"א, אר"י בר בון ר' יוחנן כדעתיה ור' הושיעא כדעתיה. ר"י כדעתיה דאמר ר"י כל השיעורין הלמ"ס הן כו', ור' הושיעא כדעתיה האוכל חלב בזה"ז צריך לשנות לפניו את השיעור, שמא יעמוד ב"ד אחר וישנה עליו את השיעורין: ובוה תבין הא שהביא התוס' בקדושין סופ"א, דר' יונה מקשה על הא דשקיל וטרי האיך אכלו מצה בכניסתם לארץ, והרי יבא עשה ותדחה ל"ת. והקשו האיך אפשר לדחות, והרי נשכחו ההלכות אז ולא נודע השיעורין, וא"כ א"א לאכול שמא יאכל יותר מן החיוב. ובאמת לק"מ, דמבואר שם בירושלמי דפאה, דר' יונה ס"ל ג"כ דהאוכל חלב בזמן הזה יכתוב את השיעור. וא"כ ס"ל ששיעורין אינם הלמ"ס. אלא דב"ד תיקנו, וא"כ שפיר מקשה דיבא עשה וידחה ל"ת:

2. מהר"ץ חיות מסכת יומא דף פ עמוד א

גמ' ושינו חכמים בשיעורין. נ"ב כבר כתבתי בספרי תורת נביאים ומצאתי סמוכין לזה בירושלמי ריש פאה דאע"ג דכל שיעורין הלכה מסיני. היינו עניני השיעורין לשער בעדשה כזית כגריס כותבת גרוגרת כביצה אבל חילוק השיעורים איזה לשיעור מלקות באכילת איסור ואיזה לבל יראה ואיזה ליו"כ ואיזה לשומא ד"ז מסרה התורה לחכמים והם עשו החילוקים כפי הכרע דעתם. כמו ביו"כ שיערו חכמים דבציר מכותבת מהכא לא מיתבא דעתו. וזה כלל גדול בתורה ועפ"ז יובנו כל סוגיות הש"ס:

3. ספר איזהו מקומן

ובשיח יצחק נקט דודאי לכו"ע שיעור
ככותבת ביהכ"פ נמסר מהלכה למ"ס, אלא
דחכמים שיערו ככותבת הגסה דוקא דכהכי
מייחבא דעתיה. ובודומה לזה פירש השפ"א
(עט.) דחכמים הכריעו דכותבת הגסה עם
גרעינתה.

4. מהר"ץ חיות מסכת יומא דף פ עמוד א

גמ' האוכל חלב בזה"ז צריך שיכתב שיעורו. נ"ב עיין שבת י"ב ע"ב קריתי והטיתי וכתבתי על פנקסי כשיבנה בהמ"ק אביא חטאת ועי' ירושלמי פ"א דפיאה ופ"א דחגיגה:

5. רש"ש מסכת יומא דף פ עמוד א

שם אלא דלא מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול. נשאלתי מחכם אחד דלפ"ז ה"ל להתמיר ולאכול בליל א' ש"פ מצה כל כמה דאפשר היינו שלא לאכול דבר אחר זולתה רק ממנה לבד לשבעה מפני חשש זה כי אולי יוגדל השיעור. והשבתי ולטעמך בזמן המקדש נמי לא ה"ל לאתויי חטאת על כזית דחלב מפני חשש חולין בעזרה. אלא עיקרא דמילתא כתיב ואל השופט אשר יהיה בימים ההם אין לך אלא שופט שבימך (ספ"ב דר"ה) (ונ"ל דזהו דאמרינן בהוריות (ג רע"ב) או דלמא ידיעה דההוא ב"ד דהורו בעינן ור"ל כיון דהם לא חזרו קרינן בהו ואל השופט כו' בימים ההם. ומהרמב"ם פ"ג מהל' שגגות ה"ד מוכח דהאיבעיא דשם הוא בשידעו גם ב"ד הראשון שטעו וגירסא אחרת היה לפניו) אך אם יביא הקרבן על אכילת כזית בזמן שתתחדש הלכה על שיעור גדול אז ודאי הוי חולין לעזרה. ועוד דאז יחיו גם ב"ד הראשונים ויחזרו בהם. (ועי' כעין זה בסנהדרין (כט ב) בעובדא דר"ש בר"י ור"ח) והא דהס"ד מעיקרא דאם ימעטו השיעור יהא חייב אף האוכלו בזה"ז הוא משום דבשעה שאכלו שגג ג"כ בחלב דהיה סבור שהוא שומן וס"ד דדמי להא דריו"ח רבו בריש הוריות דאף אם עשה בהוראת ב"ד פטור מ"מ אם נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב ודחי והתניא כו' דזה אפי' לריו"ח נקרא לא שב מדיעתו מפני דהוה שופט שבימך והוא כעין שב' המל"מ רפ"ב מהל' הנ"ל ע"ש:

6. שפת אמת מסכת יומא דף פ עמוד א

בגמ' האוכל חלב בזה"ז כו' וירבה בשיעורין, מכאן משמע דצריך לכתוב כדי שידע עכ"פ שהוא מחויב חטאת וכ"מ בשבת (י"ב ב) דר"י קרא והטה וכתב על פנקסו כו', מיהו אע"ג דהכא חיישינן שמא יבוא ב"ד אחר וירבה בשיעורין מ"מ בקיום מ"ע למשל בכזית מצה א"צ להרבות ולאכול דלעולם אין עליו חיוב אלא כפי השיעור של הבי"ד שבאותו זמן [דאין לך אלא שופט שבימך] רק לענין הבאת קרבן אם יהי' אז השיעור יותר גדול אין רשאי להביא קרבן:

7. חזון איש [כלים כג:י]

וזו אמיתא הקבלה ששיעורו בנינוי כדמין בפ"ז דכלים אלא נראה דהכא כמה שיעורו ככ"ד שבעירו פסקין שזו שיעור כזית בנינוי, שכרי יסכן שאין בעירו כזית בנינוי, אלא גדול שבעירו הוא בנינוי, או שמשער בפירי חזר או בדבר אחר, וכל זה לריך שיון ואחר, ונס האמר של חלב נגר הזית לריך אמר [ואפי' כזית בנינוי שלמו לריך אמר שזכו בנינוי] וכל זה מסור לחכמים שכל זמן ושכל מקום וכדמין שס מ"ז סכל לפי דעתו של רוחה, וכוה חיישינן שב"ד אחר ישנו דעתם כזה, ולכן לריך למדוד כמים ולכתוב בדיוק את התסקל והמדה כדי שיבוא הדבר לפני כ"ד האחר, ונראה דלא חיישינן שיטעו בדבר שהוא פשוט, אלא דחיישינן בטעות בשירוף הדעת ויותר נראה דאין כאן טעות כלל, אלא דעתו של רוחה יס' חסונה בכ"ד האחר, ופיקר השיעור ניהן לפי דעתו של רוחה ולפ"ז בכזית הנראה לפינים א"צ לכתוב שיעורו, אלא בשיעור שזכרנו ע"פ סורחם כ"ד, וכוה נראה דלא אמרו כן בכל הורחות שפסורו ח"ה ויבמה או שהפירו לבוא בקהל שיכתבו הסעמים שמה כ"ד אחר יחסור דהסם ודאי הכוראה מסירה להם וכורחאם חלה לשולם ועד, וזכו בכלל אל הסופס אשר יהי' נימים ההם, אבל לענין חטאת כיון דאין הכוראה אלא לכשיבנה בית המקדש, הכוראה תלו' בכ"ד הכס והלכך לריך לכתוב שיעורו, ונראה דלריך לכתוב נס שאר המאורעם שאין תלוין ח"ה בשיקול הדעת [ואפשר דאף לטעות בשיקול הדעת לא חיישינן וסכא אין כאן טעות מחורר כלל וכמ"כ לעיל] [וכדאמר שכת י"ב כי אני כו' קרימי והכתימי כו' מסוס דאיכא למ"ד הנפדה ללא ינאה] וזוה נתישב הא דאמר דלא מקרי שכ מדיעתו דאס כ"ד של שכשו הכרישו שהוא פחות מכשיעור לפנין זה חלה הכורחאס, שזכו דבר שנוגע שכשו לזונו שהוא איסור קל שלא לפסולו לעדות ואלא לקברו בין רשעים גמורים, ולכאכיל לחולה, וזוה אף כ"ד שאחריהם אין פוקרים את כורחאס, והלכך אס נתחלף לו חלב בשומן פטור שאיט שכ מדיעתו, ול"ק קו' המל"מ [שוב סראו לי כירו' פ"א דפאה משמע דחיישינן שאין השיעור כזית בנינוי ואמר שס דש"מ דשיעורים אינס מהלכס ופי' סיכו' לריך רב בזה ול"ע].

יומא פ' אי אריא' האוכל חלב בזמן הזה כו', במל"מ פ"ב מס' שנגות הק' הא קיי"ל יחיד ששבה בכורחאס כ"ד חייב, ועוד הא ר"י אית ל"י כריש הוריות דנתחלף לו חלב בשומן חייב, ותיריך דהכא מפני שנתשטה הכוראה בכל ישראל לכו"ס סיחיד פטור, ולדד דאף ר"י מודה בזה דאפי' נתחלף לו חלב בשומן פטור, ונראה דכוננו דחולס בכ"ד מקרי שוגג, אבל פשטה הכוראה בכל ישראל הוא אונס ופטור מן הקרבן, והלכך אף לר"י פטור דלא מקרי שכ מדיעתו, ואף דהכא לא סתירו כ"ד דהא פחות משיעור איסור, וכשביטות י"ח אי' אחריון דסחור לוססה מקרי שוגג ולא אונס, ההס יש לו לחוש לחיוב כרת, אבל הכא אין לו לחוש לחיוב כרת, והנה מחובר לפי דברי המל"מ דחיישינן שאין השיעור כזית בנינוי, ותימא גדולה היא שודאי אנו בטוחים בכל התורה המל"מ בידענו שאין לנו טועים בש, ואס יסכן הטעות במקרה בפעם אחת בכ"ד אחד, אבל חלילה לנו להסתפק כמה שנתשטס בכל ישראל ואומס בני כל חכמי ישראל, [ומתקומו הוא מוכרס דלא קאמר שב"ד אחר יאמרו שאין השיעור כזית חלה בכילה או בשאר דבר, אלא דאמר זים קטן חזית גדול, ופי"כ שאין הספק שאין השיעור בנינוי דודאי

8. רש"ש מסכת יומא דף פ עמוד א

שם שיעורין של עונשין הל"מ. ל"י כוונת אמרו של עונשין. הלא שיעורין של מ"ע כגון דאכילת מצה ופסח ג"כ הל"מ. וכן דטומאה כמו עצם כשעורה כזית מן המת ודנבלה וכעדשה מן השרץ וטפח על טפח דטומאת אהל וכדומיהם ג"כ מהל"מ. ואולי משום דס"ל ח"ש אסור מה"ת ואין בו לאו אלא איסורא בעלמא לכן קאמר של עונשין דר"ל שיש בהן עונש דמלקות או דכרת לאפוקי לאיסורא אין שיעור:

9. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף פ עמוד א

אחרים אומרים בית דינו של יעב"ץ תיקנום והכתיב אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. והאי בית דינו של יעב"ץ היינו עתניאל בן קנז, וכדפירש"י כאן. וצ"ע טובא דהרי מבואר בתמורה [ט"ז א] במתניתין תנא אלף ושבע מאות קליו וחמורין וגז"ש ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה, ואמר רבי אבהו אעפ"כ החזיר עתניאל בן קנז מתוך פלפולו, וא"כ צ"ב מה ס"ד דהגמ' הכא להקשות שאין נביא רשאי לחדש בו דבר הא החזיר בפלפולו.

וצ"ל דמ"מ ס"ד דדוקא התם דהחזיר מתוך פלפולו אבל בשיעורים לא שייך כ"כ לפלפול אלא בעיקר לקבלת הדברים. א"כ ס"ד דהיה מתנבא בזה. וע"ז תירצה הגמ' דשכחום וחזרו ויסדום [והוא פלא שלא עמדו בזה האחרונים]. ונראה דאחרים ות"ק לא פליגי דא"כ אכתי לא הוה תניא נמי הכי דהרי פליגי חכמים עליה, וא"כ גם לאחרים הוה דאורייתא ובודאי לא תיקנו עתניאל בן קנז אלא ששכחום וחזרו ויסדום.

10. פני יהושע מסכת מגילה דף ג עמוד א

בגמרא אלא שכחום וחזרו ויסדום. הא דאמרינן בתמורה (דף ט"ז ע"א) באותן הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה שאמרו לכמה נביאים וזקנים שאלו והשיבו להם אלה המצוות שאין הנביא רשאי לחדש בהם דבר מעתה אלמא דאפילו בדבר השכוח אפ"ה שייך אלה המצוות שאין הנביא רשאי לחדש התם שאני דודאי לענין שאין רשות לנביא לשאול מפי הגבורה דינים והלכות ודאי שייך בו אלה המצוות שאין הנביא רשאי לחדש לאחר מיתת משה והיינו מטעמא דלא בשמים היא כדאייתא התם להדיא דמיתת נמי הך מלתא דלא בשמים היא דכולה חדא טעמא היא, ובכה"ג מקשה הכא למאי דקס"ד מעיקרא דמנצפ"ך צופים אמרוה היינו שאותן הצופים אמרו כן בנבואה מפי הגבורה מש"ה מקשה והכתיב אלה המצוות, ואהא משני שפיר שכחום וחזרו ויסדום פי' מה שיסדום היינו שהביאו ראיות לדבריהם. אלא כיון שהאמת הוא שבאותיות מנצפ"ך שהוא דבר חדש לגמרי בעל כרחך דמעיקרא נמי הוו מש"ה העידו הצופים על דבר זה והביאו גם כן ראיות לדבריהם דלאו עלייהו דידהו קא סמכינן אלא על אותן הראיות שהביאו לדבריהם, ובכה"ג אשכחן בתמורה באותן הלכות גופייהו שנשתכחו שחזר עתניאל בן קנז והחזיר בפלפולו, כן נראה לי וק"ל:

11. תורה תמימה ויקרא פרק כז פסוק לד

אלה המצוות - מכאן שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה רטז) [שבת ק"ד א']:

12. תורה תמימה הערות ויקרא פרק כז הערה רטז

כי רק משה היה נביא מחוקק התורה בעיקרה, וכל הנביאים אחריו לא באו אלא לפרש ולהזכיר על תורת משה... אבל לא כן משמע מתמורה ט"ז א', דאייתא שם, שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה, אמרו לו ליהושע שאל [באורים ותומים], אמר להו לא בשמים היא, אמרו לו לשמואל שאל, אמר להם, אלה המצוות, שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, ע"כ. הרי מפורש דאפי' חידוש הלכות נשכחות הם בכלל הדרשה אלה המצוות וכו', וצ"ל דכיון שעתה אין אנו יודעים שורת הדין איך הוא, ועיקר ידיעתו בא לנו ע"י הנביא, הוי זה בכלל חידוש דין. אבל במגילה ג' איתא בענין דאיירי שם שהנביאים תקנו דינים מחודשים, ופריך והכתיב אלה המצוות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה, ומשני ששכחום וחזרו ויסדום, ור"ל כיון דלא תקנו דינים מחודשים ממש רק החזירו דינים ישנים אין זה בכלל הדרשה דאלה המצוות, וזה לכאורה סתירה מפורשת לגמ' דתמורה הנ"ל שמבואר שם דאפי' החזרת דינים ישנים הוי בכלל האיסור דאלה המצוות. וצ"ל בישוב הסוגיות, כי הנה בשני אופנים אפשר לנביא להחזיר דין ישן, האחד - עפ"י הנבואה והא' עפ"י כללי התורה ומדותיה בסברא כשאר ת"ת. והנה זה פשוט, דבהחזרת דין עפ"י כללי התורה ובסברא בודאי לא גרע נביא משאר חכם בתכמת התורה, ואין בזה אף שמץ איסור, ורק בחזרה עפ"י הנבואה אסור, כמבואר. ולפי זה צ"ל דבמגילה איירי שהחזירו הנביאים עפ"י דרכי וכללי התורה, וזה בודאי מותר, ובתמורה איירי לענין להחזיר עפ"י הנבואה.